

Melkboer

ANNA BURNS
MELKBOER

2019 Prometheus Amsterdam

Voor Katy Nicholson, Clare Dimond en James Smith

Deze vertaling is tot stand gekomen met ondersteuning van Literature Ireland.

Oorspronkelijke titel *Milkman*

© 2018 Anna Burns

© 2019 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Roland Fagel en
N.N. Lohmann

Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio

Foto omslag Patrick Cullen/Getty Images, fotobewerking Luke Bird

Foto auteur Eleni Stefanou

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4079 3

EEN

De dag dat Iemand McIemand een pistool op mijn borst zette en me een kat noemde en dreigde me dood te schieten was dezelfde dag dat de melkboer stierf. Hij was neergeschoten door een van de moordcommando's van de staat en mij kon het niet schelen dat de man dood was. Maar anderen kon het wel schelen, en er waren er ook die mij zogezegd kenden 'van zien maar niet van spreken' en over me praatten omdat ze zelf eerder een gerucht begonnen waren – of eigenlijk vooral mijn eerste zwager – dat ik iets met die melkboer had. Dit ondanks het feit dat ik achttien was en hij eenenveertig. Ik wist hoe oud hij was, niet omdat hij doodgeschoten was en het in de media kwam, maar omdat er al eerder praat was geweest, maanden voor zijn dood al, ook al van die roddelaars, dat eenenveertig en achttien walgelijk was, dat drieëntwintig jaar verschil walgelijk was, dat hij getrouwd was en zich niet door mij had moeten laten beetnemen omdat er genoeg stille, onopvallende mensen waren die je een beetje in de gaten moest houden. Ja, want die zogenaamde affaire met de melkboer lag dus schijnbaar ook aan mij. Alleen had ik helemaal geen affaire met de melkboer. Ik moest niets van die melkboer hebben. Hoe hij me steeds achtervolgde en probeerde iets met me te beginnen vond ik eng en verwarrend. En mijn eerste zwager mocht ik ook niet. Vanwege zijn eigen afwijkingen haalde hij zich van alles in zijn hoofd over het seksleven van anderen. Ook over mijn seksleven. Toen ik jonger was, toen ik twaalf was, toen deze man van de weeromstuit in

haar leven was verschenen nadat ze haar langdurige vriend wegens vreemdgaan aan de kant had gezet, maakte deze nieuwe man haar zo snel mogelijk zwanger en trouwden ze meteen. Hij maakte vanaf het allereerste begin vunzige opmerkingen tegen me. Over mijn rondingen, mijn staart, mijn dingetje, mijn doos, mijn potje, mijn bokkigheid en mijn eenlettergreepje. Hij gebruikte woorden, sekswoorden die ik niet begreep. Hij wist dat ik ze niet begreep maar dat ik wel snapte dat ze over seks gingen. Dat vond hij wel lekker. Hij was toen vijfendertig. Twaalf en vijfendertig. Dat is ook drieëntwintig jaar verschil.

Dus hij maakte van die opmerkingen alsof hij vond dat hij daar recht op had, en ik zei er niets van omdat ik niet wist hoe ik op zo iemand moest reageren. Maar hij deed het niet als mijn zus in de kamer was. Zodra ze de kamer uit liep, ging er bij hem vanbinnen ergens een knop om. Daar stond tegenover dat ik niet fysiek bang voor hem was. In die dagen, op die plek, was mate van geweld ieders enige maatstaf om anderen in te schatten, en ik had meteen gezien dat zoiets niet in hem zat, dat hij niet zo in elkaar zat. Toch verstijfde ik iedere keer vanwege zijn roofdierachtige gedrag. Hij was dus een smeerlap en zij had de pech om van hem in verwachting te zijn terwijl ze eigenlijk nog steeds verliefd was op die andere man, de man met wie ze zo lang samen was geweest. Ze kon nog steeds niet geloven wat die haar had aangedaan, en ze kon ook niet geloven dat hij haar niet miste, maar dat deed hij niet, omdat hij er met een ander vandoor was. Ze keek niet eens goed naar deze vent, deze oudere man met wie ze getrouwd was. Ze was zelf nog te jong en te ongelukkig en te verliefd geweest – alleen niet op hem – om iets met hem te beginnen. Hoe verdrietig ze ook was, ik ging er niet meer langs, omdat ik zijn praatjes en zijn bliken niet meer kon verdragen. Hoe dan ook, zes jaar later probeerde hij zich nog steeds aan mij en mijn overgebleven oudere zusters op te dringen, terwijl wij hem alle drie – direct, indirect, beleefd onder het uitroepen van ‘oplazeren’ – afwezen toen ineens de melkboer, ook onuitgenodigd maar veel enger, veel gevaarlijker, uit het niets ten tonele verscheen.

Ik weet niet wiens melkboer hij was. In elk geval niet de onze. Ik geloof dat hij niemands melkboer was. Hij nam geen melkbestellingen op. Hij had niets met melk. Hij leverde nooit melk af. Bovendien reed hij niet in een melkkar. In plaats daarvan reed hij in auto's, verschillende auto's, vaak opvallende auto's, hoewel hij zelf niet opvallend was. Ondanks dit alles vielen hij en zijn auto's me pas op toen hij begon zichzelf in die auto's op mijn pad te zetten. En dan had je dat busje nog: klein, wit, onopvallend, onherkenbaar. Soms zag je hem ook achter het stuur van dat busje.

Op een dag verscheen hij in een van zijn auto's terwijl ik *Ivanhoe* liep te lezen. Ik las vaak boeken terwijl ik liep. Ik vond daar niets mis mee, maar het bleek later te gelden als een aanvullende bewijslast jegens mij. 'Lezen onder het lopen' stond absoluut op de lijst.

'Jij bent toch een van de meisjes huppeldepup? Je vader was toch die-en-die? En je broers zijn dinges, dinges, dinges en dinges en ze zaten vroeger toch in het *hurly*-team? Stap in, dan geef ik je een lift.'

Dit alles heel terloops, de passagiersdeur zwaaide al open. Ik was opgeschrikt uit mijn boek. Ik had zijn auto niet naast me horen stoppen. Had die man achter het stuur ook nooit van mijn leven gezien. Hij leunde naar me toe, keek me aan, glimlachend, vriendelijk, hulpvaardig. Maar nu ik eenmaal achttien was, waren 'glimlachend, vriendelijk en hulpvaardig' enorme waarschuwingssignalen. Het ging niet om de lift zelf. Mensen met auto's stopten vaak om anderen een lift aan te bieden, de wijk uit of in. Er waren destijds niet heel veel auto's en het openbaar vervoer reed vaak niet vanwege bommeldingen en gijzelingen. Rondjes rijden om tippelaars op te pikken bestond mogelijk wel als begrip, maar werd geacht in de praktijk niet voor te komen. Zelf had ik het in elk geval nooit meegemaakt. Hoe dan ook, ik wilde geen lift. Ik hield ervan om te lopen. Te lopen en te lezen, te lopen en te denken. Maar nog specifiek, ik wilde niet bij deze man in de auto stappen. Ik wist alleen niet hoe ik dat moest zeggen. Hij was namelijk niet onbeleefd, kende mijn familie, als bewijs daarvan had hij de namen van de mannen ervan genoemd, ik kon niet onbeleefd zijn, want hij was dat ook niet. Ik aarzelde dus, of verstijfde, en

dat was onbeleefd. ‘Ik loop wel,’ zei ik dus maar. ‘Ik ben namelijk aan het lezen.’ Ik hield mijn boek omhoog, alsof *Ivanhoe* het lopen kon verklaren, de noodzaak tot lopen. ‘Je mag wel in de auto lezen,’ antwoordde hij. Ik weet niet meer wat ik daarop zei. Uiteindelijk lachte hij en zei: ‘Geen probleem. Maak je geen zorgen. Veel plezier met je boek,’ deed de autodeur dicht en reed weg.

Meer was er die eerste keer niet gebeurd, toch stak er al meteen een gerucht op. Oudstezus kwam me opzoeken omdat haar man, mijn nu eenenveertigjarige zwager, haar langs had gestuurd. De bedoeling was dat ze me wijzer zou maken en zou waarschuwen. Men had mij met die man zien praten, zei ze.

‘Donder op,’ zei ik. ‘Wat heeft “men” dan zogenaamd gezien, en wie is “men”? Jouw man?’

‘Luister nou toch even,’ zei ze. Maar ik wilde niet luisteren, vanwege haar man en zijn dubbele moraal, en vanwege het feit dat zij dat verdroeg. Ik realiseerde me toen niet dat ik het haar kwalijk nam, haar al langere tijd zijn eeuwige opmerkingen tegen mij kwalijk nam. Ik realiseerde me niet dat ik haar kwalijk nam dat ze met hem getrouwd was terwijl ze niet van hem hield en hem onmogelijk kon respecteren, want ze moest, dat kon niet anders, geweten hebben van de dingen die hij uithaalde.

Ze bleef proberen me allerlei advies op te dringen, dat ik me moest gedragen, dat ik het mezelf niet makkelijker maakte zo, dat van alle mannen met wie je het kon aanleggen... maar toen had ik er genoeg van. Ik werd kwaad en vloekte nog wat omdat ze niet tegen vloeken kon en dat de enige manier was om haar de kamer uit te krijgen. Vervolgens schreeuwde ik haar na uit het raam dat die lafbek, als hij me iets te zeggen had, maar langs moest komen om het zelf tegen me te zeggen. Dat was een vergissing: emotioneel worden, laten zien en horen dat ik emotioneel was, uit het raam schreeuwen, door de hele straat heen, mijzelf mee laten slepen door het moment. Meestal wist ik dat te vermijden. Maar ik was zo kwaad. Ik was zo kwaad – op haar, omdat ze zo’n braaf vrouwtje was, omdat ze altijd precies deed wat hij haar opdroeg, en op hem, omdat hij probeerde zijn eigen ver-

achtelijkheid aan mij over te doen. Ik voelde al mijn koppigheid, mijn 'bemoei je met je eigen zaken' in me opborrelen. Helaas werd ik in zo'n geval prompt onredelijk, vertikte ik het om maar iets te leren van eerdere ervaringen en sneed ik mijzelf in mijn eigen vlees. Wat het gerucht over mij en die melkboer betreft, dat zette ik opzij zonder me er verder over te bekommeren. Hevige bemoeizucht ten aanzien van iedereen was er in de buurt altijd al geweest. Roddel spoelde aan, spoelde weer weg, kwam, ging, verplaatste zich naar een volgend doelwit. Dus ik hield me verder niet bezig met deze zogenaamde liefdesaffaire met de melkboer. Maar toen dook hij weer op, deze keer te voet, terwijl ik aan het hardlopen was in het park met de hoge en de lage vijver.

Ik was alleen en las deze keer niet, want ik lees natuurlijk niet onder het hardlopen. En daar had je hem weer, opnieuw leek hij opgedoken uit het niets, hij rende opeens naast me, terwijl ik hem hier nooit eerder had gezien. Opeens renden we naast elkaar en het leek alsof we altijd al samen renden, en weer schrok ik, zoals ik zou schrikken van elke ontmoeting die ik met deze man zou hebben, behalve van de laatste. Eerst zei hij niets, en ik kon niets zeggen. Toen zei hij wel iets, alsof we midden in een gesprek zaten, en het leek ook alsof we altijd midden in een gesprek zaten. Hij praatte afgemeten en een beetje kortademig, vanwege mijn tempo, en hij had het over mijn werk. Daar bleek hij dus ook al alles van te weten, waar het was, wat ik er deed, mijn werktijden en werkdagen, en dat ik, als die niet gekaapt was of zoiets, de bus van twintig over acht nam om er te komen. Ook deelde hij mee dat ik die bus nooit terug nam. Dat was ook zo. Elke werkdag, of het nu regende of de zon scheen, ondanks schietpartijen en bommen, razzia's of rellen, liep ik het liefst naar huis met mijn neus in het boek waar ik mee bezig was. Dat was meestal een negentiende-eeuws boek, aangezien twintigste-eeuwse boeken mij niet bevielen aangezien de twintigste eeuw mij niet zo beviel. Ik neem inmiddels aan dat die melkboer zelfs dat wist.

Dat zei hij dus terwijl we langs een van de zijden van een van de bovenste vijvers liepen. Bij het kinderspeelplaatsje aan de beneden-

kant lag een kleinere. De man keek recht vooruit terwijl hij tegen me praatte, en draaide zich niet één keer naar me toe. Tijdens deze hele tweede ontmoeting stelde hij mij geen enkele vraag. Hij leek ook geen antwoorden te verwachten. Niet dat ik hem die had kunnen geven. Ik was met mijn gedachten blijven hangen bij ‘waar komt hij nu weer ineens vandaan?’ Waarom deed hij steeds alsof hij me kende, alsof we elkaar kenden, terwijl dat heus niet zo was? Waarom ging hij ervan uit dat ik het niet vervelend vond dat hij naast me kwam rennen terwijl dat heus wel zo was? Waarom hield ik niet op met hardlopen om deze man te zeggen dat hij me met rust moest laten? Behalve ‘waar komt hij nu weer ineens vandaan’ kwamen al die andere gedachten trouwens pas later bij me op, en dan bedoel ik niet een uur later, maar twintig jaar later. In de licht ontvlambare samenleving waarin ik als achttienjarige was opgegroeid golden de volgende vuistregels: zolang iemand je niet agressief aanraakte, je niet openlijk uitschold en geen treiterige blikken in je richting wierp, was er feitelijk niets aan de hand, want hoe kon je aangevallen worden door iets wat er niet was? Ik wist op mijn achttiende eigenlijk niet wat grensoverschrijdend gedrag was, daar kwam het op neer. Ik voelde wel iets aan, een intuïtie, een weerzin tegen sommige situaties en sommige mensen, maar ik wist alleen niet dat intuïtie en weerzin meetelden, ik wist niet dat ik helemaal niet verplicht was tot het verdragen of waarderen van iedereen – echt iedereen – die in mijn buurt kwam.

Ik kon alleen maar hopen dat de betrokkene zou opschieten en meteen zou zeggen wat hij of zij meende te moeten zeggen om een vriendelijke en behulpzame indruk achter te laten en dan weg zou gaan – of ik maakte mezelf zo beleefd mogelijk uit de voeten, zodra dat me lukte.

Vanwege deze tweede ontmoeting wist ik dat de melkboer zich tot me aangetrokken voelde, en dat hij iets met me wilde. En ook dat het gevoel niet wederzijds was en dat ik het onplezierig vond dat hij zich tot mij aangetrokken voelde. Hij drukte niets direct in woorden uit. En hij vroeg ook nog steeds niets van me. Hij raakte me ook niet aan. Hij had me zelfs tijdens deze tweede ontmoeting helemaal niet aan-

gekeken. Bovendien was hij ouder dan ik, veel ouder, dus kon het misschien zo zijn, hoopte ik, dat ik het helemaal verkeerd opvatte en het helemaal niet was wat ik dacht? En wat dat hardlopen betreft, we waren op een openbare plek. Dit waren overdag twee grote samengevoegde parken. 's Avonds was het een wat lugubere omgeving, alhoewel, overdag was het eigenlijk ook best luguber. Mensen gaven overdag liever niet toe dat het luguber was omdat iedereen ten minste één plek wilde hebben waar ze heen konden. Ik was niet de baas over dit territorium, dus dat betekende dat hij evenveel recht had om erin rond te rennen als ik, net zoals kinderen in de jaren zeventig vonden dat ze het recht hadden om er alcohol te drinken, net zoals net iets oudere kinderen in de jaren tachtig vonden dat ze in hun recht stonden als ze er lijm snoven, en veel ouderen in de jaren negentig er kwamen om zichzelf heroïne in te spuiten. Net zoals de staatsdiensten zich erin verscholen hielden om staatsverwerpers te fotograferen. Ze fotografeerden ook de bekende en onbekende contacten van die staatsverwerpers, en dat was wat er precies op dat moment gebeurde. Op het moment dat de melkboer en ik langs een bosje struiken renden, kwam er een luide klik uit dat bosje waar ik al talloze keren langs gerend was zonder dat er geklik uit kwam. Ik wist dat het nu gebeurde vanwege de melkboer en zijn betrokkenheid, en met 'betrokkenheid' bedoel ik dat hij 'verbonden was met', en met 'verbonden was met' bedoel ik dat hij 'actief verzet pleegde', en met 'actief verzet plegen' bedoel ik dat hij een staatsgevaarlijke staatsverwerper was vanwege de politieke problemen die je hier nu eenmaal had. Dus nu zou er een dossier over me worden aangelegd, een map met mijn foto erin, als een eens onbekend en binnenkort ongetwijfeld bekend contact. De melkboer zelf reageerde niet merkbaar op de klik en hij zei er niets over, ook al was het onmogelijk dat hij niets had gehoord. Ik reageerde erop door mijn tempo op te voeren om eerder klaar te zijn, en ook door net te doen alsof ik de klik niet gehoord had.

Maar hij ging juist langzamer lopen, veel langzamer, totdat we gewoon in wandelpas liepen. Niet omdat hij niet fit was, maar omdat

hij niet van hardlopen hield. Het interesseerde hem gewoon niet. Bij al dat gehardloop langs die vijvers waar ik hem nooit eerder had zien hardlopen ging het niet om het hardlopen. Het ging om mij, wist ik nu. Hij deed alsof het vanwege zijn tred was, alsof hij vertraagde vanwege zijn tred, maar daar wist ik alles van, van je tred, en tijdens het hardlopen ineens gaan wandelen had volgens mij niets met je tred te maken. Maar dat kon ik niet zeggen, want ik mocht niet fitter zijn dan deze man, ik kon er niets meer over weten dan deze man, ik kon niet meer over mijn eigen schema weten dan deze man, omdat de conditionering van mannen en vrouwen hier dat gewoon niet toestond. Dan kwam je op het terrein van: 'Ik ben een man en jij bent een vrouw.' Er waren dingen die je als meisje tegen een jongen kon zeggen, of als vrouw tegen een man, of als meisje tegen een man, en er waren dingen die je niet mocht zeggen – niet officieel, niet in het openbaar, niet te vaak. Dat kon gewoon niet. Dat had te maken met hoe bepaalde meisjes uitgestoten werden als ze niet gehoorzaam genoeg waren aan mannen, als ze de superioriteit van mannen niet erkenden, misschien zelfs zover gingen om mannen tegen te spreken, als ze kort gezegd onbehoorlijk waren, veel te vrij. Niet alle jongens en mannen waren zo. Sommigen lachten en vonden mannen die door zulke dingen beledigd waren stom. Dat waren diegenen die ik mocht, en soortvanverkering was zo iemand. Dan lachte hij en zei: 'Je neemt me in de maling. Zo erg kan het toch niet zijn, is het echt zo erg?' als ik het had over jongens van wie ik wist dat ze de pest aan elkaar hadden maar die eendrachtig tekeergingen tegen Barbra Streisand, omdat ze te luid krijste; jongens die het niet konden zetten dat Sigourney Weaver het monster in die nieuwe film doodde terwijl het geen van de mannen in die film gelukt was om het monster te doden, jongens die Kate Bush niet konden uitstaan omdat ze net een kat was en katten niet omdat het net vrouwen waren, en dan zweeg ik nog over de vele dode katten die je aantrof in portieken, of die verminkt in steegjes lagen, zodat er in mijn buurt niet veel meer over waren. In plaats daarvan weidde ik uit over Freddie Mercury, die alleen bewondering bleef oogsten zolang te ontkennen viel dat hij op

wat voor manier dan ook iets van een flikker weg had, waarop soortvanverkering de koffiepote neerzette – van iedereen die ik kende hadden alleen hij en zijn maat chef een koffiepote – en toen zelf neerplofte en weer begon te lachen.

Dit was mijn ‘nu al bijna een jaar soortvanverkering’ die ik elke dinsdagavond ontmoette, soms op een donderdagavond, de meeste vrijdagavonden overlopend in zaterdagochtend en alle zaterdagnachten overlopend in zondag. Soms leek het net een echte relatie. Andere keren leek het er in de verste verte niet op. Een paar mensen bij hem in de buurt zagen ons als een echt stel. De meesten zagen ons als zo’n niet-stellerig stel, van het soort dat wel regelmatig bij elkaar wil zijn, maar desondanks toch niet als een echt setje gezien kon worden. Ik had best als een echt setje gezien willen worden en ik had best officieel verkering willen hebben en heb zoiets volgens mij op een zeker moment ook wel tegen soortvanverkering gezegd, maar hij zei nee, dat was niet zo, ik moest het vergeten zijn, dus friste hij mijn geheugen wel even op. Ja, het was wel eerder die kant op gegaan, hij mijn vaste vriend, ik zijn vaste vriendin, met vaste ontmoetingen en afspraken en, zoals elk ander stel, een of ander gezamenlijk doel. Maar dat ik toen raar was gaan doen. Hij zei dat hij zelf ook raar was gaan doen, maar dat hij mij nog nooit zo panisch had gezien als toen. Iets daarvan kwam inderdaad weer vaag bij me boven. Maar mijn andere helft dacht: zit hij dit nou uit zijn duim te zuigen? Hij had mij toen voorgesteld, ten bate van wat het dan ook was dat we wel hadden, een punt achter die vaste verkering zetten, want naar zijn mening had dat er eigenlijk toch voornamelijk toe geleid dat ik steeds probeerde ‘over gevoelens te praten’, zonder daar echter ooit in te geloven, omdat ik flipte zodra we dat probeerden, en ik het bijna nog minder deed dan hij. Hij schijnt toen te hebben voorgesteld om terug te gaan naar de fase van niet helemaal weten wat het is wat je met elkaar hebt, naar het soort-van. Dus dat hebben we toen gedaan en hij zegt dat ik toen behoorlijk kalmeerde en hij ook en dat zal dan wel.

Wat dat officiële ‘mannen en vrouwen’-gebied betreft, en wat vrouwen wel en niet mogen zeggen, ik zweeg toen de melkboer mijn

hardlooprondje verstoorde, vertraagde en beëindigde. Weer leek hij niet onbeleefd, althans niet met opzet, dus ik kon niet onbeleefd zijn en stug door blijven gaan. Ik liet me afremmen door een man, een man die ik niet in mijn buurt wilde hebben, en op dat moment begon hij over mijn wandelen wanneer ik niet aan het hardlopen was, en ik zou willen dat hij die woorden niet had uitgesproken of dat ik ze in elk geval niet gehoord had. Hij zei dat hij bezorgd was, dat hij twijfelde, en de hele tijd keek hij me nog steeds niet aan. ‘Ik twijfel,’ zei hij, ‘over dat geren, en over al dat gewandel. Te veel geren en gewandel.’ En zonder verder iets te zeggen verdween hij een hoek om, en weg was hij. Net als de vorige keer met die chique auto, liet hij me ook deze keer – met dat plotselinge opduiken, die nabijheid, die zelfingenomenheid, die cameraklik, die veroordeling van mijn geren en gewandel en dan opeens weer die verdwijning – achter in verwarring, ik voelde me overvallen. Het had iets van geschrokken zijn, maar dan geschrokken zijn om iets wat eigenlijk te onbeduidend, te onbelangrijk, zelfs te alledaags is om echt van te schrikken. Door die schok drong het echter pas uren later, toen ik allang weer thuis was, tot me door dat het kwam doordat hij van mijn werk op de hoogte was. Ik weet ook nauwelijks meer hoe ik na zijn vertrek thuisgekomen ben, ik weet dat ik eerst nog probeerde een rondje hard te lopen, probeerde me alsnog aan mijn schema te houden, te doen alsof hij niet opgedoken was of dat het niets te betekenen had. Maar omdat ik mijn aandacht er niet meer bij kon houden, omdat ik in de war was, omdat ik niet eerlijk tegen mezelf was, gleden ik uit over losse glossy-pagina’s die losgeraakt waren uit wat weggegooide blaadjes. Het was een dubbele spread van een vrouw met lang, donker, warrig haar, die kousen en jarretels droeg, en iets van zwart kant. Ze glimlachte naar me terwijl ze achteroverleunde en haar benen voor me spreidde, en dat was het moment dat ik uitgleed en mijn evenwicht verloor en met haar ene lettergreep vol in mijn vizier op het pad viel.